

TYPES OF FOREST USAGE RIGHTS AND BASIS OF EMERGENCE

Berdikulova Munira Fakhridin kizi

Master of Tashkent State University of Law

munirafakhridinovna@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11473393>

ARTICLE INFO

Received: 22th May 2024

Accepted: 30th May 2024

Online: 31th May 2024

KEYWORDS

"permanent users",
"temporary users",
"license", "general and special use".

ABSTRACT

This article discusses the right to use forests, a general description of these types of rights, and the basis for the creation of the right to use forests.

O'RMONLARDAN FOYDALANISH HUQUQI TURLARI VA VUJUDGA KELISH ASOSLARI

Berdikulova Munira Faxriddin qizi

Toshkent davlat yuridik universiteti magistri

munirafakhridinovna@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11473393>

ARTICLE INFO

Received: 22th May 2024

Accepted: 30th May 2024

Online: 31th May 2024

KEYWORDS

"doimiy foydalanuvchilar",
"vaqtincha foydalanuvchilar",
"ruxsatnoma", "umumiy va maxsus foydalanish".

ABSTRACT

Ushbu maqolada o'rmonlardan foydalanish huquqi, ushbu huquq turlariga umumiy tavsif hamda o'rmondan foydalanish huquqining vujudga kelish asoslari yuzasidan fikr yuritiladi.

KIRISH

O'rmonlar ko'plab ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy manfaatlarni ta'minlaydigan hayotiy ekotizimdir. Bu muhitning tabiiy mo'jizalari turli shakl va o'lchamlarda bo'lishi mumkin. Yashab turgan joyingizdagi tiriklik olamining omillaridan biri toza havo hisoblanadi. Bu, Respublikamizning ma'lum maydonlarini egallagan o'rmonlar tomonidan ta'minlangan "o'pka"lar orqali bo'ladi. Agar ularning miqdori ko'proq bo'lsa, yurtimizning havo holati shunchalik musaffo bo'lishi mumkin. Daraxtzorlar insonlarga faqat toza havo yetkazib

berishga qodir emas, balki ulardan dorivor mevalar, qurilish va sanoat materiallari ham olinadi. Shunday qilib, o'rmonlar milliy boyligimizning bir qismini shakllantiradi.

ASOSIY QISM

O'rmonlardan foydalanish huquqi, tabiat obyektlarini kesib olish, ularni muhofaza qilish va ularni boshqa maqsadlar uchun ishlatishda tabiatga zarar yetkazmagan holda amalga oshirish orqali amalga oshirilishidir. Bu, ekologik vazifalarni hamda cheklangan xo'jalik yuritish masalalarini amalga oshirish va o'rmonlarni qonun bilan muhofaza qilishni maqsad qiladi. O'rmonlardan foydalanishning turkumlashi, ularni ekologik muhit va tabiat obyekti sifatida ko'rib chiqadi. Bu esa, o'rmonlardan foydalanish turkumlari, ularning kesib olish, qo'shimcha foydalanish, ovchilik, ilmiy-tadqiqot, madaniy-mag'rifiy, tarbiyaviy, sog'lomlashtirish, rekreatsion va estetik maqsadlarda ishlatilishini o'z ichiga oladi. Bu turkumlarning ichiga daraxtzorlar va butazorlarni kesish, o'rmondan qo'shimcha foydalanish (masalan, pichan o'rish, mol boqish, asalari uyalari va qutilarini joylashtirish), yig'ish (daraxt po'stlog'i, to'nka, to'plash yovvoyi o'simliklar dorivor xom-ashyosini tayyorlash), davlat o'rmon fondi uchastkalaridan ovchilik xo'jaligi ehtiyojlari uchun foydalanish, ilmiy-tadqiqot maqsadlari uchun foydalanish, madaniy-mag'rifiy, tarbiyaviy, sog'lomlashtirish, rekreatsion va estetik maqsadlarda foydalanishlar kiradi.¹

O'simlik dunyosiga davlat o'rmon fondi yerlarida, shuningdek o'rmon fondiga kirmaydigan aholi yashaydigan joylardagi yashil o'rmonlarda hamda transport magistrallarida ixtiyoriy ravishda pichan o'rish va chorva mollarini o'tlatish natijasida yetkazilgan zarar uchun to'lovlar miqdorini hisoblash uchun Chorva mollarini O'rmon fondiga kirmaydigan aholi yashash joylaridagi yashil o'rmonlar (daraxt-buta o'simliklari) hamda transport magistrallari bo'ylarida o'zboshimchalik bilan o'tlatib zarar yetkazilganda har bosh qoramol, eshak, ot, tuya, qo'y uchun Bazaviy hisoblash miqdoriga nisbatan 0,3 miqdorida belgilangan.²

Shuningdek, turkumlash usullari va shartlari o'rmonlar turi, ularning joylashuvi va o'zgaruvchanliklari, shuningdek, ularni qanday foydalanishni rejalashtirish lozimligi boyicha huquqiy va ekologik tartibot asosida belgilanadi. Bu tartibotlar, o'rmonlardan foydalanishning adolatli va barqaror ravishda amalga oshirilishini ta'minlaydi va tabiatning muhofazasi va ekologik ravishda xavfsizligini kafolatlaydi.

O'rmonlarni kengaytirish, ularni asrab-avaylash, oqilona foydalanish uchun amaliy tadbirlar o'z samarasini beradi. O'rmonchilikning rivojlanishi mamlakatimizning tarixiy va turmushini rivojlantirishi uchun ahamiyatli ro'l o'ynaydi.

2019-yil 23-avgustdagi "Respublikamizda o'rmondan foydalanish samaradorligini oshirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qaror hamda Vazirlar Mahkamasining 422-sonli qarori ijrosi doirasida Samarqand viloyati Payariq tumani "Kattacho'rosh" massivida ixota daraxtzorlar barpo etish bo'yicha "Narzulla paxta dalasi" fermer xo'jaligida tut ko'chatlarini ekish jarayoni jadal suratlarida davom etmoqda. Bu bilan shu fermer xo'jaligida tut ko'chatlarini ekish jarayonini olib borish maqsadida Samarqand

¹ O'rmon xo'jaligi agentligi rasmiy web sayti urmon.gov.uz

² O'zbekiston Respublikasining ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksining 77-moddasi

bo'limi ishchilari Samarqand viloyati Payariq tumani "Kattacho'rosh" massivida ishlar olib borilmoqda.³

O'rmonlardan foydalanish huquqi, jamiyatda ekologik muhitning muhofazasi muhim ahamiyatni ifodalaydi desak bo'ladi. Ushbu huquq turi, inson faoliyatining tabiatga ta'siri va o'zgaruvchanligini nazarda tutib, boshqa obyektlar bilan solishtirib, ularni huquqiy tartibot asosida boshqarishni maqsad qiladi. Bunday qarorlarda, o'rmonlardan foydalanish turkumlarini aniqlash, ularni to'g'ri tartibga solish, muhofaza qilish va ekologik tasniflash maqsadga muvofiq amalga oshiriladi.⁴

O'rmonlardan foydalanish huquqining belgilanishi, o'rmonlarning turkumlarini to'g'ri tahlil qilishni va ularni foydalanish tartibotini mustahkamlashni talab qiladi. Bunday huquqiy tartibotlar, inson faoliyatining ekologik va tabiiy resurslarga ta'siri va uning eng sodda, ayniqsa ehtiyotkor, muvofiqlik va ekologik ravishda to'g'ri bajarilishini ta'minlaydi.

Shuningdek, o'rmonlardan foydalanishning huquqiy tartiboti, insonlarning ekologik muhitga ta'sirini kuzatish, o'rmonlarning foydalanishini va muhofazasini nazorat qilish, shuningdek, ularni boshqa maqsadlar uchun ishlatishni cheklash, jamiyatning ekologik va tabiiy salomatligini ta'minlashga qaratilgan jarayonlarni o'z ichiga oladi. Bunda, barcha shaxslar, tashkilotlar va davlatning o'rmonlardan foydalanish va ularni muhofaza qilishga doir huquq va majburiyatlariga rioya etiladi. Bu esa ekologik tizimni mustahkamlash va muhofaza qilishda birlashgan choralar orqali inson faoliyatining qo'llanilishi bilan bog'liqdir.

O'rmonlardan foydalanish turkumlari ko'p joylarda boshqa-boshqa maqsadlar uchun ishlatiladi va har bir foydalanish obyektining alohida xususiyatlari mavjuddir. Quyidagi turkumlar o'rmonlardan foydalanishga misollar hisoblanadi:

Daraxtzorlar va butazorlarni kesish: Bu turkum daraxtlarni yoki butazorlarni kesib olishni o'z ichiga oladi. Misol uchun, mevalarni olish, yonma-yonchilar va mevalar uchun kerak bo'lgan materiallarni qo'llash kabi maqsadlar uchun daraxtlarni kesib olish mumkin.

- O'rmondan qo'shimcha foydalanish: Bu turkumda o'rmonni kesib olish o'z ichiga olmagan, balki uni boshqa maqsadlar uchun ishlatishni o'z ichiga oladi. Misol uchun, asalari uyalari va qutilarini joylashtirish, mol boqish, pichan o'rish va o'rmon qo'shimcha mahsulotlarini ishlab chiqarish kabi.
- O'rmondan foydalanish ilmiy-tadqiqot maqsadlari uchun: Bu turkumda o'rmonlar ilmiy va tadqiqot maqsadlari uchun foydalaniladi. Misol uchun, biologik tajriba, o'rmon ekologiyasi o'rganish, ekosistemalarni tahlil qilish kabi.
- Davlat o'rmon fondi uchastkalaridan madaniy-mag'rifat, tarbiyaviy, sog'lomlashtirish, rekreatsion va estetik maqsadlarda foydalanish: Bu turkumda o'rmonlar jamoatga madaniy-mag'rifat, tarbiyaviy faoliyatlar, sog'lomlashtirish, dam olish joylari, ob-havo ob'ektlari va estetik maqsadlar uchun foydalaniladi.⁵

Har bir foydalanish obyektining alohida ta'rifini berish mumkin, ammo umumiy ravishda, ular o'rmonlardan foydalanishning turkumlarini ifodalaydi va ularni muhofaza

³ O'rmon xo'jaligi agentligi rasmiy web sayti urmon.gov.uz, kun.uz

⁴ O'zbekiston Respublikasining o'rmon to'g'risida qonuni

⁵ climate-laws.org Costa Rica 1996 Legislative Mitigation More details Forest Law (Law No.7575)

qilishni talab qiladi. Bu ta'riflar, o'rmonlardan foydalanish huquqiy tartiboti va ekologik ravishda barqarorlikni ta'minlash uchun muhimdir.

Qonunchilikka ko'ra, yuridik va jismoniy shaxslarga har bir kesilgan daraxt va buta uchun kompensatsiya tarzida 10 tup qimmatligi jihatidan kesilgan daraxt va butalardan kam bo'lmagan yirik o'lchamli (daraxt — 5 yillik, buta — 3 yillik) ko'chatni ekish hamda ularni kamida 2 yil davomida parvarish qilish bo'yicha qo'shimcha majburiyat yuklatiladi.⁶

Bu taqiqlanish o'rmonlar va ekologik muhitning muhofazasi va yangi daraxtlarning yaratilishi uchun muhimdir. Daraxtlar va butalar o'rmon resurslarining muhafazasida katta ahamiyatga ega. Bularni kesish uchun ruxsatnoma berilishida belgilangan tartibni bajarish yuridik va jismoniy shaxslarning o'rmonlarni muhofaza qilish va yangi daraxtlarni ekishda ehtiyotkorlik bilan harakat qilishiga imkon beradi.

Bunda daraxt va butalarni kesish uchun ruxsatnoma berilganligi uchun qonunchilik hujjatlarida belgilangan tartibda undiriladigan yig'imni to'laganlik yuridik va jismoniy shaxslarni kompensatsiyaviy ekish hamda parvarish qilish majburiyatidan ozod qilmaydi. Bu, o'rmonlarni muhofaza qilish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash, va yangi daraxtlarni ekishning davlat tomonidan kafolatlanganligini ta'minlash maqsadida amalga oshirilgan huquqiy taqiqlanishdir.

O'rmonlardan foydalanishni tartibga soluvchi harakatdagi qonunchilikni tahlil qilish o'rmondan foydalanish huquqini amalga oshirishning huquqiy shakllarini ko'rsatib beradi. "O'rmon to'g'risida"gi Qonunning mazmuniga binoan o'rmonlardan foydalanish huquqi doimo birlamchi bo'lib hisoblanadi. O'rmon xo'jaligi yurituvchi korxonalar hamma holatlarda o'rmonlardan birlamchi foydalanuvchi va egalik qiluvchi subyektlar sifatida harakat qiladilar. O'rmon fondi yerlari ijara asosida foydalanishga topshirilganida esa ijarachilar o'rmondan ikkilamchi foydalanuvchi bo'lib hisoblanadilar. Oldingi qonunlarga ko'ra, o'rmonlardan birlamchi subyekt sifatida foydalanayotganlar uni ikkilamchi foydalanish uchun berishlari mumkin emas edi. Endi esa tartib bir muncha o'zgardi. O'rmonlardan foydalanuvchilar tomonidan qonunda belgilangan tartibda yer uchastkalarini pichan o'rish va mol boqish, xizmat uchun chek yerlar berishlarini agar ular ijara shartnomasi asosida amalga oshirilsa, o'rmonlardan ikkilamchi foydalanish huquqi deb qarash mumkin.⁷

O'rmonlardan foydalanishga doirasida O'zbekiston Respublikasi huquqiy tizimi tomonidan belgilangan qonun va tartibotlar mavjud. Bu tartibotlar asosida quyidagi asosiy ta'limotlar keltirilgan:

- Foydalanishga berilishi: Davlat o'rmon fondi uchastkalari yuridik va jismoniy shaxslarga foydalanishga berilishi mumkin.
- Umumiy yoki maxsus foydalanish: O'rmondan foydalanish umumiy yoki maxsus bo'lishi mumkin.
- To'lov: O'rmondan maxsus foydalanish uchun to'lovlar miqdori va ularni undirish tartibi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan belgilanadi.

⁶ O'zbekiston Respublikasi vazirlar mahkamasining davlat o'rmon fondiga kirmaydigan daraxtlar va butalarni ekish, parvarish qilish hamda ulardan foydalanish tartibi to'g'risida NIZOM

⁷ O'zbekiston Respublikasining o'rmon to'g'risida qonuni

- Doimiy va vaqtincha foydalanish: O'rmondan foydalanish doimiy va vaqtincha bo'lishi mumkin.
- Doimiy foydalanuvchilar: O'rmon fondi yerlari o'zlariga doimiy foydalanishga berib qo'yilgan o'rmon xo'jaligi tashkilotlari o'rmondan doimiy foydalanuvchilardir.
- Vaqtincha foydalanish: O'rmondan vaqtincha foydalanish qisqa muddatli (uch yilgacha) va uzoq muddatli (o'n yilgacha) bo'lishi mumkin.
- Foydalanish muddati: O'rmon fondining foydalanilmayotgan yerlari jismoniy va yuridik shaxslarga investitsiya shartnomasi yoki davlat-xususiy sheriklik asosida uch yildan kam bo'lmagan va qirq to'qqiz yildan oshmaydigan muddatga ijaraga berilishi mumkin.

Shuni ta'kidlash kerakki, o'rmon foydalanuvchilari doimiy yoki vaqtinchalik o'rmonlarni barqaror boshqarish va saqlashga qaratilgan muayyan huquq va majburiyatlarga ega. Bundan tashqari, o'rmondan foydalanuvchilar qonun hujjatlarida belgilangan boshqa huquq va majburiyatlarga ham ega bo'lishi mumkin, ular vaqt o'tishi bilan o'zgarib borishi va tahririyat mas'uliyatiga tortilishi mumkin.

O'rmondan foydalanish huquqining vujudga kelish asoslari

O'zbekiston respublikasining o'rmon to'g'risidagi qonuning 32-moddasida keltirilganidek, o'rmondan maxsus foydalanish huquqi yuridik va jismoniy shaxslarga davlat o'rmon xo'jaligi organlari tomonidan foydalanish huquqi beriladi. O'rmonlarga tutashgan yerlar, garchi hozirda o'rmon o'simliklari bilan qoplanmagan, lekin o'rmon xo'jaligi maqsadlari uchun ajratilgan bo'lsa ham, rasman o'rmon fondi yerlari hisoblanadi. Ushbu o'rmon fondi yerlarining chegaralari qonun bilan belgilanadi va muayyan normativ hujjatlar bilan belgilanadi.⁸

O'rmon yerlari qonunchiligi jamg'armasi o'rmon xo'jaligini boshqarish bilan shug'ullanadigan turli manfaatdor tomonlarni qo'llab-quvvatlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Bu yordam davlat o'rmon xo'jaligi organlariga, davlat organlariga, tashkilotlarga, shuningdek o'rmon xo'jaligi bilan bog'liq faoliyat bilan shug'ullanuvchi jismoniy va yuridik shaxslarga nisbatan qo'llaniladi. Ushbu qo'llab-quvvatlashning maqsadi barqaror o'rmon boshqaruvi, asrash harakatlari va o'rmon xo'jaligi bilan bog'liq siyosat va tashabbuslarni amalga oshirishga yordam berishdir.

O'rmon fondi yerlari qonunchilikda belgilangan tartibda davlat o'rmon xo'jaligi organlariga, davlat organlari, muassasalari va korxonalariga doimiy foydalanishga, shuningdek jismoniy va yuridik shaxslarga ijaraga berilishi mumkin.

Belgilangan qonunchilikka ko'ra, O'rmon fondining foydalanilayotgan yoki foydalanilmayotgan yerlarini ijaraga berish huquqi auksion orqali amalga oshiriladi. Bu huquqni jismoniy va yuridik shaxslarga berishning asosiy shartlari va shakllari belgilangan. Ushbu yerlar investitsiya shartnomasi yoki davlat-xususiy shartnomasi (DXSH) asosida 3 yildan kam bo'lmagan va 49 yildan oshmaydigan muddatga ijaraga berilishi belgilangan.

O'rmon fondi yerlarining ijara shartnomalari qabul qilingan namunaviy shartnomaga muvofiq tuziladi. Bu shartnomalar ijaraga olinayotgan yerlar bilan bog'liq barcha shartlar va sharoitlar, muddatlar, to'lovlar va boshqa tafsilotlar haqida ma'lumotlar o'z ichiga oladi. Shu

⁸ O'zbekiston Respublikasining o'rmon to'g'risida qonuni

bilan birga, shartnoma jismoniy va yuridik shaxslarning huquq va majburiyatlari, shuningdek, fond va ijara beruvchilar o'rtasidagi boshqa muomalalar bo'yicha ham tavsiflanadi.

Bu tartib o'rmon fondi yerlarini samarali va mavqei boricha foydalanish, ularni boshqarish va rivojlantirish uchun keng imkoniyatlarni ta'minlash maqsadida kafolatlangan.

Chegara zonasida o'rmondan foydalanish tartibi O'zbekiston Respublikasining qonunchiligi va xalqaro shartnomalari bilan belgilanadi. Bu tartibni tasvirlashda boshqa mamlakatlar bilan hamkorlik qilinishi, o'rmon va uning resurslaridan oqilona foydalanishni ta'minlash va mamlakatning iqtisodiy rivojlanishini ta'minlash maqsadga muvofiq qonun hujjatlariga amal qilinadi. O'rmondan foydalanish tartibi o'rmonning faoliyat sohasidagi huquqiy, iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy talablarga rioya etishi lozim. Bu qonunlar va shartnomalar davlat vaqtinchalik rejimlari, yuklama va chegara shartlari, ekologik himoya talablari, o'rmondan foydalanish uchun litsenziyalash va ruxsatnoma taqdim etish tartibini, muvofiqlashtirilgan davlat organlari va tashkilotlarni o'z ichiga oladi. Xalqaro shartnomalar esa mamlakatning o'zining chegara zonasidagi o'rmondan foydalanishni boshqarishda va uning ekologik ta'sirini boshqarishda kerakli amallarni belgilaydi. Bu shartnomalar xalqaro tashkilotlar, shuningdek, boshqa mamlakatlar bilan imzolangan shartnomalar, aniq kelib chiqqan shartnomalar yoki muzokaralar yolu bilan amalga oshirilishi mumkin.⁹

Davlat o'rmon fondi uchastkalaridan ekologik turizmni rivojlantirish maqsadida yuridik va jismoniy shaxslar tomonidan foydalanishga qonunchilikda belgilangan tartibda yo'l qo'yiladi. Bu tartib o'rmon resurslarining sifatini muhofaza qilish, turizm faoliyatini rivojlantirish, mamlakatning iqtisodiyotini kuchaytirish, turizm sohasidagi bozor raqobatini oshirish, shuningdek, ekologik turizmni mustahkamlash maqsadlariga rioya etishni ta'minlaydi. Qonunlar va shartnomalar yuridik va jismoniy shaxslarning o'rmon uchastkalari ustida turizmni amalga oshirish uchun kerakli barcha litsenziyalash, ruxsatnoma olish, chegara va shartlarni belgilab beradi. Shu bilan birga, turizm faoliyatini amalga oshirishda ekologik ta'sirini minimal darajada tashkil etish, tabiiy muhitni muhofaza qilish va turistlar uchun qulay sharoitlar yaratish ham ko'rsatiladi. Bu tartibning amalga oshirilishi davlatning ekologik turizm sohasidagi strategiyasiga, qonun hujjatlari va xalqaro shartnomalarga muvofiq ravishda bo'ladi.¹⁰

"O'zbekistonda barqaror o'rmon landshaftlarini tiklash" loyihasi amalga oshirilish uchun bir nechta muhim qadamlar bilan yuritiladi.

Moliya mablag'larining jalb etilishi: 2023 yil 10 aprelda O'zbekiston Respublikasi bilan Xalqaro taraqqiyot uyushmasi o'rtasida bitim imzolangan, loyiha uchun 30 yil muddatga jami 142 million AQSH dollari miqdorida qarz mablag'lari jalb etildi. Buning yanada, O'zbekiston Respublikasi bilan PROGREEN trust jamg'armasi hamda Koreya Respublikasining KWPF jamg'armasi o'rtasida tuzilgan grant bitimlari doirasida jami 11 million AQSH dollari miqdorida grantlar jalb etildi.

Xalqaro ishtirok: Davlat rahbarining buyrug'i bilan Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligi hamda O'rmon xo'jaligi agentligi loyihaning o'z vaqtida va

⁹ O'zbekiston Respublikasi hududida chegara rejimi to'g'risida NIZOM

¹⁰ O'zbekiston Respublikasi vazirlar mahkamasining qarori, davlat o'rmon fondi yer maydonlaridan foydalanishda ijara munosabatlarini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida

to'liq amalga oshirilishi, muvofiqlashtirilishi va boshqarilishi hamda jalb etilgan qarz mablag'lari va grantlardan maqsadli va samarali foydalanilishi, shuningdek, loyihani amalga oshirish davrida monitoring va hisobot yuritilishi uchun mas'ul ijro etuvchi organlar hisoblanadi.

Loyiha tashkili: Xalqaro taraqqiyot uyushmasi ishtirokida "O'zbekistonda barqaror o'rmon landshaftlarini tiklash" loyahasini amalga oshirish guruhi o'rmon xo'jaligi agentligi huzurida tashkil etildi.

Texnik-iqtisodiy parametrlar: Loyiha bo'yicha Xalqaro taraqqiyot uyushmasining qarz mablag'larini jalb etish va qaytarish miqdorlari, foydalanish va qaytarish rejasi, komissiya va foiz to'lovlarini to'lashning prognoz jadvali, "yo'l xaritasi" va boshqa texnik-iqtisodiy parametrlar belgilandi.

Amalga oshirishning yo'li: Loyiha doirasida Jizzax, Namangan, Qashqadaryo, Samarqand, Sirdaryo va Surxondaryo viloyatlarida amalga oshiriladigan chora-tadbirlar tasdiqlandi.

Bu qadamli tartib yordamida, "O'zbekistonda barqaror o'rmon landshaftlarini tiklash" loyihasi muvaffaqiyatli amalga oshiriladi va davlatning o'rmon resurslarini samarali boshqarish va ekologik turizmni rivojlantirishda qadam daromadiga aylanadi.¹¹

O'rmon xo'jaligi agentligi markaziy apparatiga 2023 yil davomida jismoniy va yuridik shaxslardan jami 909 ta murojaat kelib tushgan bo'lib, o'tgan yilning shu davriga nisbatan 12,9 foizga kamaygan. Bu, o'rmon xo'jaligi sohasidagi ko'p tomondan kelib chiqqan muammolar va savollarga javob topish uchun o'rmon xo'jaligi agentligi bilan bog'liq tashkilotlar orqali qo'llab-quvvat olinishining, shuningdek, o'rmon xo'jaligi sohasida o'zaro ishbilarmonlikning oshishining bir ko'rsatgichidir. Murojaatlarning ko'p tomondan kelib chiqishi, o'rmon xo'jaligi sohasidagi muammolar va yangi loyihalar bo'yicha tashkilotlar va jismoniy shaxslar o'rtasidagi hamkorlikni ko'rsatadi. Bu esa o'rmon xo'jaligining turli asoslarida, shuningdek, iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy taraqqiyotini ko'paytirishda hamda o'rmon resurslarini samarali boshqarishda ko'maklashadi.¹²

Qonunchilikka ko'ra, uy sharoitida yoki kasanachilik asosida daraxt va buta ko'chatlarini (nihol) yetishtirish faoliyati o'zini o'zi band qilgan shaxslar shug'ullanishi mumkin bo'lgan faoliyat (ishlar, xizmatlar) hisoblanadi. Bu, o'rmonlar yoki uy xo'jaligi hududida o'zlarining moliyaviy yoki iqtisodiy istiqomatlariga ko'ra daraxt va buta ko'chatlarini yetishtirishga va ular bilan bog'liq ishlar va xizmatlar ko'rsatishga ruxsat etilishi demakdir.

Sinov tariqasida o'rmon xo'jaliklari hududida ko'chat yetishtirish, ekilgan ko'chatlarni parvarishlash, o'rmonzorlar barpo etish ishlari outsorsing asosida jismoniy va yuridik shaxslarni jalb etgan holda amalga oshiriladi. Bu usulda, o'rmon xo'jaliklari xususiy xizmatlarni qabul qiladi va ularni boshqarish, amalga oshirish va rivojlantirish uchun xizmatlarni taqdim etuvchi shaxslardan foydalanadi.

Shuningdek, o'rmon xo'jaliklarida ko'chat yetishtiruvchi pitomniklarni tashkil etish maqsadida, xo'jaliklar hududlarining uzoq muddatli ijaraga beriladigan uchastkalari belgilanadi. Bu qadam o'rmon xo'jaligining ko'chatlar bilan bog'liq muammolarini hal qilish va

¹¹ O'rmon xo'jaligi agentligi rasmiy web sayti urmon.gov.uz, kun.uz

¹² 1. O'rmon huquqi. Darslik. M.X.Rustamboyev. Toshkent 2002.

daraxtlarni rivojlantirish uchun strategik tashkilotlar va shaxslar bilan hamkorlik qilishni ta'minlaydi.

O'rmon xo'jaligida qo'shimcha tarmoqlarni rivojlantirish hisobiga yalpi daromad 290 mlrd so'mni tashkil etdi va 10 mingta yangi ish o'rni yaratildi

AOKAda o'tkazilgan brifingda O'rmon xo'jaligi agentligi axborot xizmati rahbari Otabek Ashurov sohada 2022 yilda amalga oshirilgan ishlar yuzasidan ma'lumot berdi:

Shuningdek, o'rmon fondining foydalanilmayotgan 7 ming ga yer maydoni o'zlashtirilib, oborotga kiritildi, 2,3 ming ga yer maydoni jismoniy va yuridik shaxslarga uzoq muddatga ijaraga berildi. Bu amal o'rmon xo'jaligining potentsialini samarali foydalanishni oshiradi va yangi ish o'rni yaratishga imkon beradi.

Jami 113 million dona tuproq-iqlim sharoitga mos turdagi manzarali, mevali daraxt hamda butalarning nihol va ko'chat yetishtirildi. Bu, o'rmonlar va ekologik muhitning muhofazasi va yangi daraxtlarning yaratilishi uchun muhimdir, shuningdek, biosferani muhofaza qilishga ham ko'maklashadi.¹³

Bundan tashqari, "Yashil hudud" DUK va uning hududiy korxonalari hamda mahalliy hokimliklar bilan hamkorlikda "yashil bog'lar" va "yashil jamoat parklari" tashkil etilishi bo'yicha amaliy ishlar olib borildi. Bu proyektlar jamiyatning ekologik xavfsizlik va insonlarning foydalanish joylarini yaratishga qaratilgan, shuningdek, insonlarga tabiat bilan yaqinlashish va tabiatni muhofaza qilishga ko'maklashadi.

References:

1. O'rmon huquqi. Darslik. M.X.Rustamboyev. Toshkent 2002.
2. O'rmon huquqi. Darslik. M.X.Rustamboyev. Toshkent 2003.
3. Avtoreferat. O'zbekistonda biologik resurslarni muhofaza qilish va ulardan foydalanishni huquqiy tartibga solishni takomillashtirish. N.O.Xolmamatovich. Toshkent 2020.
4. Лесное право и Лесная политика. Е.А.Дашкевич. Минск 2006.
5. Qayta tiklanuvchi energiya manbalari. O'quv qo'llanma, S.Q.Qahhorov, H.O.Jo'rayev, Y.Y.Jamilov, N.M.Hamdamova.
6. Law and Philosophy. Selected Papers in Legal Theory. Csaba Varga. Budapest, AKAPRINT Nyomdaipari Kft., 1994 - 530.
7. Lex.uz
8. Kun.uz
9. Urmon.gov.uz
10. miit.uz
11. insonhuquqlari.uz
12. data.egov.uz
13. shams.uz
14. cyberleninka.ru
15. tpp.uz
16. uzdkp.uz

¹³ O'rmon xo'jaligi agentligi rasmiy web sayti urmon.gov.uz